

Prosjektbeskrivelse for Nordsamisk koralbok til Sálbmagirji I og II

Bakgrunn, eierskap

Strategiplan for samisk kirkeliv vedtatt av Kirkemøtet forutsetter at det utarbeides koralbok til Sálbmagirji (SGI)(360 salmer) og Sálbmagirji II (SGII)(411 salmer). Nord-Hålogaland bispedømmeråd (NHBD) har i brev av 03.06.2010 etterlyst slik koralbok.

Det er særlig behov for satser til de salmer som har melodier som ikke finnes i andre koralbøker. Det vil dessuten være behov for å utvikle satstyper som ivaretar den særegne estetikk som finnes i den samiske salmesangen som har vært praktisert uten bruk av instrumenter og er sterkt preget av joik.

Samisk kirkeråd (SKR) har finansiert og gjennomført et forprosjekt i 2016 der rammene for arbeidet med koralbok er utarbeidet. Generalsekretær i SKR Risten Turi Aleksandersen/Tore Johnsen har ledet forprosjektet. NHBD har bistått ved kulturrådgiver Ivar Jarle Eliassen. Kantorene Johan Mahtte Skum og Kristian Paulsen har vært engasjert som konsulenter. Vi legger ved program for en konsultasjon som Samisk kirkeråd holdt med relevante fagpersonene som en forberedelse til denne prosjektsøknaden.

Kulturutredningen *Kunsten å være kirke* understreker at samisk kulturarbeid i kirken først og fremst handler om å sikre samisk kultur som en grunn dimensjon ved de basale funksjonene i samisk kirkeliv.

SKR har i sak 23/15 Samisk salmesang gitt uttrykk for en bekymring for at samiske salmesangtradisjoner er i tilbakegang, og på denne bakgrunn pekt på behovet for en sterkere anerkjennelse av samisk salmesangtradisjon som en egen samisk tradisjonsmusikkform. Rådet ønsker å samarbeide med aktuelle institusjoner og fagmiljøer for å finne frem til hva som kan løfte den samiske salmesangens kulturelle og faglige status, og bidra til en revitalisering av denne musikkformen. Dette anliggendet er svært relevant i arbeidet med en nordsamisk koralbok.

Bakgrunn, kunstneriske mål

Den tradisjonelle samiske sangformen er fra gammelt av joik. Med kristningen av samene ble joiken dømt som synd og etter hvert forbudt. Mye av sangteknikken og måten å forholde seg til sang, ble likevel videreført i salmesangen. Presten Kjell Skog kaller dette «Den dømte joiken». Denne har utviklet seg helt fram til i dag og praktiseres fortsatt i en levende tradisjon med muntlig overlevering. Salmene er i dag en like naturlig del av den musikalske hverdagen til mange samer som joiken er.

Det finnes lite igjen av slike levende folkemusikalske tradisjoner i Norge. I Nord-Norge holdes den ved like av de store læstadianske forsamlingene, forsangertradisjonen og en lang tradisjon for muntlig overføring uten bruk av instrumenter. Salmesangen er i dag en identitetsbærer for et urfolk som lenge var utsatt for radikal fornorskning av stat og kirke. Estetikken som bærer denne identiteten er preget av enkelhet. Tempo er underordnet. Uten instrumenter strekkes halvtonene slik det er naturlig for stemmen. Glissandi og antesipasjoner er norm. Forsiringer er utbredt. De melodier som er blitt til i de samiske områdene er grunntonepreget og med lite bruk av ters. Mange av de tyske koralene som fulgte med kirken er blitt sterkt omformet i den samiske folkesangen gjennom lang tids bruk.

SKR har siden SGII kom i 2005 uttrykt bekymring for at man ved å utvikle ei koralbok, vil stoppe utviklingen av den levende tradisjonen. En nedskrevet melodi blir fort faset, og en melodi med tilhørende sats blir sementert og vil forflates av å måtte forholde seg til tangentinstrumenters begrensninger.

Når rådet likevel finner tiden inne til å starte arbeidet med koralbok er det 1) fordi kantorer og organister trenger et arbeidsredskap i deres arbeid, 2) fordi salmesangen er på vikende front og trenger en revitalisering, og 3) fordi det nå er utdannet ressurspersoner med sterk kirkemusikkfaglig kompetanse fra de samiske miljøene som er i stand til å ivareta den særegne estetikken i samisk salmesang. Betydningen for den samiske kirkemusikkens identitet når denne dokumenteres og anerkjennes i et slikt prosjekt, kan knapt overvurderes.

Forprosjektet har engasjert komponistene Trond Kverno, Bjørn Andor Drage og Nils Henrik Asheim til å skissere muligheten for å lage sats til melodier med kvarttoner og antesipasjoner. Tanken er at man gjennom denne koralboka og hvordan den forholder seg til tradisjonsmusikk, endrer måten det må undervises på i musikk institusjonene i fagene satslære og liturgisk spill.

Et kirkesamfunns sans for hvordan man ser på kultur vises ofte i hvordan man ordner sin koralbok. Koralboka er et kulturhistorisk dokument. Denne koralboka blir et kulturhistorisk dokument som skal forholde seg til et urfolks kultur og FNs erklæring om urfolks rett til selvbestemmelse. De læstadianske forsamlingene hvor den samiske salmesangen spesielt er til stede, har representert en motkultur til påvirkning utenfra (fornorskning). Den har dermed bidratt til å styrke samisk selvfølelse. I tillegg har denne salmesangen vært viktig fordi man i en samisk kristendomsforståelse opplever det som viktig å synge sin tro. Et arbeid for å anerkjenne den samiske salmesangstradisjonen vil innebære at dette prosjektet har en mye større betydning for et helt folk sin bevissthet omkring sin historie enn bare en koralbok skulle tilsi. Disse momentene gjør det ekstra viktig å dokumentere og bevare denne tradisjonen. Minimumet er at det lages en sats til hver melodi, men hovedmålet er å tilrettelegge for at salmesangen ivaretas og fremelskes.

Koralboka skal i tillegg til å ivareta de tradisjonelle uttrykkene også legge til rette for framtidige kulturuttrykk. Arbeidet med Norsk salmebok 2013 har åpnet opp for de samiske tradisjonene i resten av landet. Arbeidet med koralbok til SGI og SGII vil derfor få betydning for hele landet.

Det nordsamiske området strekker seg over Norge, Sverige og Finland. Koralbokarbeidet i Norge vil derfor virke inn utenfor landegrensene. En satsteknikk som tar høyde for, og tilpasser seg de samiske vokalteknikkene vil få betydning både for joik og for andre folkesangteknikker. Universitetet i Oulu forsker på samisk tradisjonsmusikk og er interessert i vårt prosjekt. De har ressurser til å oversette tradisjonskunnskapen til vitenskap og gjennom akademia hjelpe koralbokprosjektet til å gi effekt også utenfor gudstjenestene i de nordsamiske områdene.

Koralbokprosjektet skal på et tidspunkt munne ut i ei fysisk bok. Forprosjektet har avdekket et behov for å samle inn mer tradisjonsmusikk før boka trykkes. I mellomtiden er tanken å jobbe med satsene parallelt og gi ut arbeidet digitalt. Det vil være fortløpende utprøving av materialet underveis ved hjelp av referansegrupper og evt. prøvemenigheter. Siden det er over 10 år siden SGII ble utgitt vil det være klokt å dimensjonere arbeidet slik at det tar høyde for at det kan munne ut i ei ny salmebok i ett bind når tiden er moden for det.

Omfang

Opprette prosjektledelse bestående av sekretær og leder. Til sammen 100% stilling over 3 år. Oppnevne fagkomité på 5-6 personer som jobber med å lage varierte og egnede satser til alle salmer som trenger det. Komiteen oppnevnes av SKR.

Forslag til komité:

Kristian Paulsen, kantor, leder

Johan Mahtte Skum, kantor, sekretær

Ivar Jarle Eliassen, komponist

Liv Rundberg, organist
 Ragnhild Strauman, lektor KUN
 1 doktorgradsstipendiat fra Oulu

Det er kartlagt følgende behov i salmebøkene. Behovet kan utvides dersom det framskaffes ytterligere melodier:

- SGII 77 salmer finnes det ikke satser til
- SGII 66 salmer med melodiendringer som får betydning for satsen
- SGII 72 salmer med mindre endringer (antesipasjoner og taktendringer)
- SGI 20-40 salmer må suppleres med særsmiske koraler og sats til
- SGI 25 salmer med melodiendringer som får betydning for satsen
- SGI 67 salmer med mindre endringer (antesipasjoner og taktendringer)

Avklare rettigheter til de satser som finnes og er gode.

Etablere samarbeid i academia for å sørge for tilstrekkelig dokumentasjon av arbeidet. Aktuelle partnere er universitetet i Oulu, Universitetet i Tromsø, Kirkelig utdanningscenter i Nord og Samisk høyskole i Kautokeino.

Rapportering underveis til SKR, NHBD og samarbeidspartnere.

Framdriftsplan

Prosjektdeler	Tidslinje	Milepæler
FORPROSJEKT Tegne ut og rigge større prosjekt. Prosjektbeskrivelse m ressurs- og finansieringsplan, samarbeidspartnere etc.	1.kvartal 2016	1. Arb.gruppemøte
	2.kvartal 2016	2. Arb.gruppemøte
	3.kvartal 2016	Kartlegging av arbeidsomfang/melodier
	4.kvartal 2016	Konsultasjon i november Ferdig prosjektbeskrivelse m. finansplan. Søknader om støtte til prosjektet
	1.kvartal 2017	Svar på søknader
	2.kvartal 2017	SKR oppnevner koralbokkomite og tilsetter prosjektledelse.
DEL 1 Lage satser til salmer i SGI og SGII som helt mangler harmonisering (100-120) Avklare format på bok og digital publisering.	3.kvartal 2017	1. komitemøte Oppnevne referansegruppe Kontinuerlig arbeid med satser
	4.kvartal 2017	2. komitemøte Kontinuerlig arbeid med satser
	1.kvartal 2018	Kontinuerlig arbeid med satser 1.Referansegruppemøte
	2.kvartal 2018	Kontinuerlig arbeid med satser 3. komitemøte
	3.kvartal 2018	Kontinuerlig arbeid med satser 2.Referansegruppemøte
	4.kvartal 2018	Kontinuerlig arbeid med satser 4. komitemøte vedtar alle satser i Del 1. 1. Delpublisering digitalt
DEL 2	1.kvartal 2019	Kontinuerlig arbeid med satser

Gjennomgå satser til salmer i SGI og SGII som har melodiske endringer som får betydning for satsen (ca. 91)		5. komitemøte
	2.kvartal 2019	Kontinuerlig arbeid med satser 6. komitemøte
	3.kvartal 2019	Kontinuerlig arbeid med satser Konsultasjon 2. delpublisering digitalt
DEL 3 Gjennomgå øvrige satser som trenger mindre endringer pga antepasjoner og taktendring, i tillegg til satser der det ikke er umiddelbart behov for endringer. (560-580) Avklare alle rettigheter. Jobbe med design på bok Utvikle et fyldig forord på nordsamisk og norsk.	4.kvartal 2019	3.Referansegruppemøte Kontinuerlig arbeid med satser
	1.kvartal 2020	Kontinuerlig arbeid med satser 7. komitemøte
	2.kvartal 2020	8. komitemøte 3. delpublisering digitalt Siste korrektur Oversende manus til trykkeri. Prøvetrykk
	3.kvartal 2020	Trykking av koralbok og utgivelse
	4.kvartal 2020	

Sammendrag

Samisk kirkeråd ønsker å utvikle koralbok til de nordsamiske salmebøkene Sálbmagirji I og II. Bakgrunnen er 1) at kantorer og organister trenger et arbeidsredskap, 2) salmesangen er på vikende front og trenger en revitalisering, 3) de senere år er det utdannet ressurspersoner med kirkemusikkfaglig kompetanse fra de samiske miljøene som er i stand til å ivareta den særegne estetikken i samisk salmesang.

Det er behov for å utvikle nye satsteknikker som ivaretar kvarttoner, antepasjoner og de uregelmessige taktarter som er en fremtredende del av den samiske salmesangen. Denne sangteknikken er sterkt preget av joik.

Prosjektet starter 3. kvartal i 2017 og varer i tre år. Samisk kirkeråd eier og leder prosjektet og oppnevner fagkomité.